

Kodeks for god sundhedsformidling

mandagmorgen
TÆNKETANKEN

Med støtte fra
TrygFonden

Hvorfor et kodeks for god sundhedsformidling?

- **Fordi dårlig sundhedsformidling kan være skadelig**
 - **Fordi dårlig sundhedsformidling kan skabe unødigt utryghed eller forvirring**
 - **Fordi dårlig sundhedsformidling kan skabe frygt og myter**
-

ALLE AKTØRER, der beskæftiger sig med at formidle budskaber om sundhed og fødevarer, har et særligt ansvar for kvaliteten af den information, der stilles til rådighed for befolkningen. Hvorfor? Fordi det i modsætning til stort set al anden formidling kan påvirke vores helbred og livskvalitet i en dårlig eller ligefrem livstruende retning, hvis der gives forkerte eller fejlbehæftede oplysninger.

Befolkningen er ofte og med god grund forvirret over den information, de modtager, fordi mange forskellige dagsordener, gråzoner og modsatrettede interesser kan være blandet sammen med det faktuelle budskab, og nogle gange fremstilles modsatrettede budskaber som ligeværdige og funderet i solid forskning, selv om det ikke altid er tilfældet.

Derfor har Tænk tanken Mandag Morgen med støtte fra TrygFonden samlet en række centrale aktører på sundhedsområdet, herunder medier, sundhedsmyndigheder og foreninger, fagprofessionelle, forskere, erhvervsorganisationer og brancheforeninger og fået input til et Kodeks for god sundhedsformidling, der skal højne kvaliteten af sundhedsformidlingen i samfundet. Både den som medierne leverer, og den der kommer fra fagpersoner på sundhedsområdet.

Sundhedsformidling er mange ting. Vi anvender et bredt sundhedsbegreb, der rummer både fysisk og psykisk sundhed. Kost, ernæring, fysisk aktivitet mv. falder ind under definitionen, i den udstrækning at de har en effekt på ens sundhed og helbred. Med *sundhedsformidling* mener vi formidling af stof om sundhed på alle typer af platforme og kanaler. Det handler således om kommunikation af nye forskningsresultater, ny medicin og behandlingsmetoder, men også om kost- og livsstilsråd.

Det er ambitionen, at det nye kodeks med frivillig tilslutning fra alle aktører, der beskæftiger sig med at formidle budskaber om sundhed og fødevarer, skal forbedre danskernes mulighed for at finde rundt i de enorme mængder af god og dårlig sundhedsinformation.

Der er udarbejdet ét kodeks med to ben – ét for medierne og ét for fagpersoner på sundhedsområdet.

Kodekset indeholder vejledende retningslinjer, som *alle* med ansvar for sundhedsformidling tilbydes at tilslutte sig.

Sideløbende med at aktører tilslutter sig de to kodekser, nedsættes et bredt sammensat *Forum for god sundhedsformidling*, som skal understøtte implementeringen og anvendelsen af kodekset og drøfte tilstanden for sundhedsformidlingen.

Kodeks for god sundhedsformidling – for medierne

Formålet med et kodeks for god sundhedsformidling for medier og journalister

Dette kodeks skal give befolkningen en sikkerhed for, at de medier, som tilslutter sig kodekset, vil leve op til de beskrevne retningslinjer. Kodekset supplerer de vejledende regler for god presseskik og træder ikke i stedet for disse.

Journalister, som kommunikerer om sundhed, har et særligt ansvar for at dække sundhedsformidling og medicinske nyheder på en måde, der ikke skaber forvirring, misinformation, frygt eller falske forhåbninger. Der er mange kilder på markedet, som ikke har en seriøs varedeklaration, en ordentlig etik, åbenhed om forbehold eller et veldokumenteret indhold.

Som samfundets vagthund er det de professionelle mediers rolle at være dem, der bringer objektive og veldokumenterede nyheder og oplysninger, og dermed beskytte befolkningen mod fejlinformationer og vildledning med kommerciel eller anden negativ hensigt.

Kodekset lægger vægt på at give en fair behandling af kilder, en kritisk validering af forskellige vurderinger, en indsigt i faglige detaljer og en nuanceret udlægning af alle oplysninger.

1. ÅBENHED OM KILDER OG DERES INTERESSER

Vi vil bestræbe os på at:

- angive relevante kilder til at dokumentere en historie samt relevante forbehold.
- undersøge og oplyse om de habilitetsproblemer eller interesser, der kan påvirke formidlingen af sundhedsinformation i en bestemt retning.
- være på vagt over for enhver publiceringsaftale, der begrænser den redaktionelle uafhængighed.
- være opmærksomme på egne interessekonflikter og deklarerer, hvis der berettes ud fra personlige erfaringer.

2. FAIRNESS OG BALANCE

Vi vil bestræbe os på at:

- være opmærksomme på, at den rigtige balance i en historie ikke nødvendigvis opnås ved bare at høre to forskere. Det skal således tydeliggøres, om den ene forskers mening repræsenterer en bredere forskningsmæssig ballast end den andens.
- være varsomme med generaliseringer og i stedet nuancere budskabet, da rigtig mange sundheds- og fødevarerhistorier ikke har en sort-hvid konklusion eller sikkerhed for, hvad der er godt eller skidt.
- være opmærksomme på de forudsætninger, en ekspertkilde udtaler sig ud fra, spørge ind til, hvem der er kildens væsentligste kritikere, og undersøge deres holdning til sagen.
- stille de samme kritiske spørgsmål til forskere og fagprofessionelle, som der bør stilles til en partskilde.
- anvende cases og erfaringskilder med stor omtanke, respekt og etisk forsvarlighed. Derudover vil vi være opmærksomme på ikke at generalisere ud fra én persons oplevelse af en situation.

3. INDSIGT I FAGLIGE DETALJER

Vi vil bestræbe os på at:

- forstå den proces, der foregår omkring forskning på sundheds- og kost- og ernæringsområdet, og være præcise i rapporteringen. Er lægemiddelforsøget i

fase I, II, III eller IV? Vi vil forsøge at give nøjagtige oplysninger om væsentlige forbehold og en realistisk tidshorisont for, hvornår der kommer en ny behandling.

- angive størrelsen og typen af et videnskabeligt studie og tydeliggøre graden af evidens, man kan tillægge studiet.
- skelne mellem hypotese og etableret viden. Er der tale om en påstand eller antagelse, som er ved at blive undersøgt, eller er det viden, som gentagne gange er blevet undersøgt?
- være opmærksomme på at angive forskellen mellem *korrelation* (sammenhæng mellem to ting) og kausalitet (forholdet mellem årsag og virkning), når der beskrives en sammenhæng mellem to forhold.
- være opmærksomme på at angive den absolutte effekt (tal), når den er tilgængelig, i stedet for den relative (procenter). Vi vil bestræbe os på at synliggøre *alvoren* af en sygdom. En lille effekt kan have stor betydning, hvis det drejer sig om en *alvorlig* sygdom, ligesom en stor effekt kan have lille betydning, hvis det drejer sig om en *ufarlig* sygdom.
- sætte det nye fund i et forskningsprojekt i sammenhæng med andre oplysninger, anden forskning, anden evidens, især når det er en historie med konsekvenser for folkesundheden. Er fundet i konflikt eller på linje med tidligere studier? Er der andre forskere, der har en anden opfattelse af tingene?

4. VARSOM MED SPROG OG OVERSKRIFTER

Vi vil bestræbe os på at:

- være på vagt over for pressemeddelelser, som kan overdrive forskningsresultater og sundhedsmuligheder.
- være varsomme med brugen af sensationelt sprog (ord som mirakelkur, gennembrud, lovende, dramatisk osv.).
- være varsomme med at stramme overskrifter på kost-, ernærings- og sundhedsområdet, da det kan føre til grundløse bekymringer og/eller forhåbninger.
- sørge for at skelne mellem at advokere for noget og rapportere noget og fremlægge en nøjagtig og afbalanceret beskrivelse af forholdene.

Kodeks for god sundhedsformidling – for fagpersoner på sundhedsområdet

Formålet med et kodeks for fagpersoner på sundhedsområdet

Dette kodeks skal give befolkningen en sikkerhed for, at fagpersoner på sundhedsområdet, herunder sundheds- og ernæringsprofessionelle, myndigheder, forskere, administrations- og kommunikationsmedarbejdere m.fl., som tilslutter sig kodekset, vil leve op til de beskrevne guidelines.

Fagpersoner på sundhedsområdet har et særligt ansvar for at dække sundhedsformidling og medicinske nyheder på en måde, der ikke skaber forvirring, misinformation, frygt eller falske forhåbninger. Der er mange kilder på markedet, som ikke har en seriøs varedeklaration, en ordentlig etik, åbenhed om forbehold eller et veldokumenteret indhold.

Kodekset lægger vægt på at give en fair behandling af kilder, en kritisk validering af forskellige vurderinger, skabe klarhed over budskabet og have indsigt i journalistiske arbejdsgange.

KLARHED OVER BUDSKABET

Vi vil bestrebe os på at:

- være helt klar over, hvad vores vigtigste budskab er.
- præsentere de vigtigste pointer først. Interviews kortes typisk ned fra bunden, hvis de kortes ned.
- holde fokus og forholde os til én ting ad gangen.
- huske, at når man udtaler sig som professionel, så taler man om det, man ved noget om fagligt, og ikke om det, man antager eller gætter på.

ÅBENHED OM KILDER OG INTERESSER

Vi vil bestrebe os på at:

- være opmærksomme på at bevare den faglige troværdighed og gøre det klart, om man udtaler sig som fagperson eller privatperson.
- kommunikere åbent om situationer, hvor personlige værdier eller interesser kan påvirke ens dømmekraft.
- henvise til faglige kilder, for eksempel fakta fra en undersøgelse, en kollega, en videnskabelig artikel, en organisation eller lignende.

FAIRNESS OG BALANCE

Vi vil bestrebe os på at:

- være opmærksomme på effekten, når man går til medierne med en historie, eller når man bliver kontaktet af medierne for en udtalelse. En mindre opdagelse eller en hypotese, der bliver blæst ud af proportioner, kan have store konsekvenser.
- deltage i debatten og bruge vores faglighed til at kvalificere og nuancere debatten.
- inddrage fagfæller og andre sundheds- og ernæringsprofessionelle, som kan støtte op eller give modvægt til historier, der tager en fejlagtig drejning eller kun repræsenterer én side af en sag.
- være generøse. Man skal ikke være bange for at dele ud af viden og kompetencer i de professionelle medier eller på de sociale medier.
- anvende cases og erfaringskilder med stor omtanke, respekt og etisk forsvarlighed. Derudover vil vi være opmærksomme på ikke at generalisere ud fra én persons oplevelse af en situation.

INDSIGT I JOURNALISTISKE ARBEJDSBETINGELSER OG METODE

Vi vil bestræbe os på at:

- forstå den journalistiske arbejdsmetode, herunder nyhedskriterierne (aktualitet, væsentlighed, identifikation, sensation og konflikt) og ønsket om at bruge cases til at skabe identifikation.
- forberede interviewet, forstå hensigten og give kvalificerede og præcise svar.
- forstå mediernes arbejdsbetingelser og det tidspres, som mange journalister er underlagt i dag. Det er et fælles ansvar mellem sundheds- og fødevarerprofessionelle og journalister at sikre nuancerne i en historie.
- være opmærksomme på, at én historie ikke nødvendigvis kan dække alle nuancer, og at journalisten er underlagt et format, som historien skal passe ind i.

FORMIDLING TIL FORSKELLIGE MÅLGRUPPER

Vi vil bestræbe os på at:

- overveje, hvem der er den vigtigste målgruppe for budskaber og kommentarer. Og derfor tilpasse sprog og indhold til målgruppen. Den brede befolkning har ikke en forståelse for faget på samme måde som fagfolk.
- tænke over, hvilken handling man ønsker fra modtager, inden man bidrager med sit indhold.

GOD SUNDHEDSFORIDLING PÅ DE SOCIALE MEDIER

Vi vil bestræbe os på at:

- udarbejde nogle retningslinjer for brugen af sociale medier og sundhedsformidling via sociale medier, som vil være inspireret af følgende punkter:
 - gøre saglig information fra myndighederne tilgængelig uanset platform.
 - have en klar ansvarsfordeling for brugen af de sociale medier og for kommunikationen på de respektive platforme.
 - have en fastsat svarfrist og kommunikere inden for 24 timer, hvis det har betydning for borgernes helbred og sundhed.
 - reagere med faglige anvisninger, hvis der for eksempel kommer stærkt unuancerede kostråd på de sociale medier.
 - undlade at slette de kritiske opslag, da det kan fremkalde yderligere kritikpunkter.
 - være på bølgelængde med dem, der kommunikerer til, bevare den gode tone og besvare spørgsmål i videst muligt omfang.

Frivillig tilslutning til kodekset

Hensigten med dette kodeks er ikke at pege fingre ad nogen og udpege skyldige. Det er et fælles ansvar mellem medier og fagpersoner på sundhedsområdet at løfte opgaven med god sundhedsformidling. Det kræver et troværdigt og godt samarbejde, en god dialog og et sundt kritisk samspil mellem aktørerne på sundheds- og fødevarerområdet – fra forskere og fagprofessionelle til myndigheder, producenter, interesseorganisationer og medier.

Alle aktører, der beskæftiger sig med at formidle budskaber om sundhed og ernæring, tilbydes at tilslutte sig kodekset. Når man tilslutter sig kodekset, vil man kunne anvende det digitale emblem for god sundhedsformidling, som indikerer, at man overholder de etiske standarder, der ligger i kodekset.

Kodekset kan med fordel konkretiseres yderligere ude i de respektive organisationer, hvis det ønskes.

Vi gør opmærksom på, at kodekset ikke indeholder de principper for god *forskningsskommunikation*, der allerede er udarbejdet af Danske Universiteter og øvrige aktører.

Forum for god sundhedsformidling

Sideløbende med at aktører tilslutter sig kodekset, nedsættes et bredt sammensat *Forum for god sundhedsformidling*. Forummet består af cirka 20 aktører på sundheds- og fødevarerområdet, som mødes tre gange om året for at drøfte tilstanden for sundhedsformidlingen, både generelt og særligt med fokus på, hvordan sundhedsformidlingens tilstand er blandt de aktører, der har tilsluttet sig kodekset.

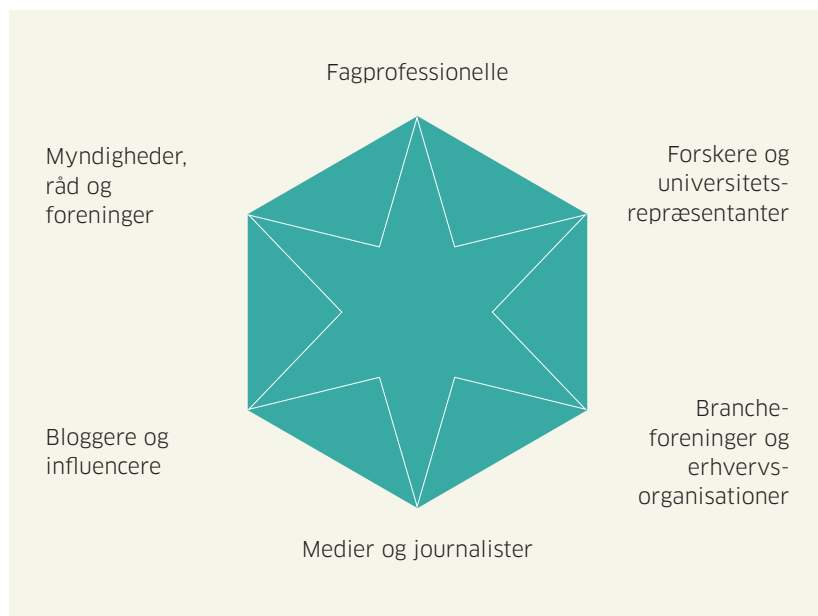
Forummet sammensættes af repræsentanter fra medier, sundhedsprofessionelle, forskere og universitetsrepræsentanter, myndigheder, patientorganisationer samt erhvervsorganisationer, brancheforeninger, bloggere og influencere. Forummet sammensættes som udgangspunkt af de personer, der har været involveret i processen omkring udarbejdelsen af kodekset. Projektets referencegruppe vil udpege repræsentanter til forummet. I referencegruppen sidder Jette Jul Bruun, programchef i TrygFonden, Søren Brostrøm, direktør i Sundhedsstyrelsen, Allan Flyvbjerg, centerdirektør og klinisk professor ved Steno Diabetes Center Copenhagen, David Budtz Pedersen, professor og forskningsleder for

Humanomics Research Centre ved Aalborg Universitet København, og Lisbeth Knudsen, chefredaktør, Mandag Morgen.

Medlemmer af forummet skal bidrage aktivt ved at identificere sager vedrørende god og dårlig sundhedsformidling, som kan drøftes på møderne. På møderne drøftes eksempler på både god og dårlig sundhedsformidling. Forummet vil årligt udkomme med en rapport om tilstanden for sundhedsformidlingen, hvor relevante cases fremhæves og sættes på dagsordenen.

Forum for god sundhedsformidling er rådgivende og kan lægge op til debatter på sundhedsområdet, men har ikke mulighed for at sanktionere god eller dårlig sundhedsformidling.

FIGUR: *Aktører, der kan indgå i Forum for god sundhedsformidling*

Her tilslutter du dig kodekset
og får ret til at anvende emblemet
for god sundhedsformidling:

kodeks@mm.dk

mandagmorgen
TÆNKETANKEN

Med støtte fra
TrygFonden